

Role asistenta pedagoga při výchově a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra v mateřské škole

Andrea Knotková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Andrea KNOTKOVÁ**
Osobní číslo: **H10081**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Role asistenta pedagoga ve výchově a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra v mateřské škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti poruch autistického spektra.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu pomocí metody pozorování a interview.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

UZLOVÁ, Iva. Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-764-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

VALENTA, Milan. Přehled speciální pedagogiky a školská integrace. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0698-5.

RICHMAN, Shira. Výchova dětí s autismem: aplikovaná behaviorální analýza. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-102-6.

THOROVÁ, Kateřina. Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 6. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.4.2019

.....
Knothová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se zabývám rolí asistenta pedagoga ve výchově a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí, teoretické a praktické.

V části teoretické se věnuji legislativnímu ukotvení asistenta pedagoga, vysvětlení pojmů a popisu práce asistenta pedagoga, osobního asistenta, dále pak dítěti s poruchou autistického spektra, výchovou a vzděláváním dětí s poruchou autistického spektra.

Obsahem praktické části je kvalitativní výzkum, ve kterém zkoumám, jaká je role asistenta ve výchově a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra v mateřské škole. Výzkum jsem provedla ve dvou mateřských školách a to ve speciální mateřské škole a běžné mateřské škole.

Klíčová slova: Asistent pedagoga, porucha autistického spektra (PAS), integrace, inkluze, inkluzivní škola, inkluzivní prostředí, osobní asistent, asistenční služba

ABSTRACT

My bachelor thesis deals with the role of assistant teacher in the education of children with autism spectrum disorder. The work is divided into two main parts, theoretical and practical.

The theoretical part discusses the legislative anchoring of assistant teacher. There are explained concepts and the job descriptions of the teacher assistant and the personal assistant. There is also description of the child with autism spectrum disorder; and description of the education of children with autism spectrum disorder. The practical part contains a qualitative research, in which I examine the role of assistant in the upbringing and education of children with autism spectrum disorder in kindergarten. My research was performed in special nursery school and in common kindergarten.

Keywords: Teaching assistant , Autism Spectrum Disorder (ASD), inclusion, inclusive schools , inclusive environment , personal assistant, assistance service

Poděkování:

Děkuji svojí vedoucí práce, Mgr. Evě Machů, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady a připomínky při psaní mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ POJMŮ	12
1.1 INTEGRACE A INKLUZE	12
1.2 INKLUZIVNÍ ŠKOLA	12
1.3 INKLUZIVNÍ PROSTŘEDÍ	12
1.4 INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	13
1.5 ROZDÍL MEZI ASISTENTEM PEDAGOGA A OSOBNÍM ASISTENTEM.....	13
1.6 ASISTENČNÍ SLUŽBY	13
1.6.1 Osobní asistence.....	14
1.6.2 Pedagogická asistence.....	14
2 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ ASISTENTA PEDAGOGA	15
3 ASISTENT PEDAGOGA	16
3.1 KDO MŮŽE BÝT ASISTENTEM PEDAGOGA.....	16
3.2 PRACOVNÍ NÁPLŇ ASISTENTA PEDAGOGA.....	16
3.3 KDE A JAK NAJÍT ASISTENTA PEDAGOGA	17
3.4 FINANCOVÁNÍ ASISTENTA PEDAGOGA	18
3.5 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S UČITELEM A S RODIČI ZAČLENĚNÉHO ŽÁKA	17
3.5.1 Spolupráce s učitelem	17
3.5.2 Spolupráce s rodiči začleněného dítěte	17
3.6 RIZIKA PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA	18
3.7 PROFESIONÁLNÍ RŮST ASISTENTŮ.....	19
3.7.1 Instituce pořádající kurzy pro asistenty.....	19
4 CO, JE PORUCHA AUTISTICKÉHO SPEKTRA (DÁLE V TEXTU JEN PAS)	20
4.1 TYPY PAS	21
5 VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ DĚTÍ S PAS	24
5.1 CO JE DŮLEŽITÉ PRO EDUKACI A ROZVOJ JEDINCŮ S AUTISMEM (DLE THOROVÁ, 2012).....	24
5.1.1 Úprava prostředí (vizualizované instrukce, strukturovaný čas).....	24
5.1.2 Správný typ školního zařízení, trávení volného času.....	25
5.1.3 Rozvoj dovedností (komunikace, nácvik volné činnosti, rozvoj sociální interakce, rozvoj sociálních dovedností, ...)	25
5.1.4 Správná motivace	26
5.1.5 Nácvik relaxačních technik	26
5.1.6 Nácvik zvládání určitých situací	26
5.2 DÍTĚ S AUTISMEM V MATEŘSKÉ ŠKOLE	26
5.2.1 Systém práce s dětmi s PAS v mateřské škole	27

5.3	MOŽNOSTI LÉČBY A VZDĚLÁVACÍ METODY	28
5.4	VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PŘÍSTUPY.....	28
5.5	AUGMENTATIVNÍ A ALTERNATIVNÍ KOMUNIKACE (AAK).....	29
5.5.1	Co to je AAK	29
5.6	HRA V ŽIVOTĚ DÍTĚTE S PAS	30
6	POMÁHAJÍCÍ INSTITUCE.....	31
II	PRAKTICKÁ ČÁST	32
7	CÍL VÝZKUMU	33
8	VÝZKUMNÉ METODY	34
8.1	OTÁZKY K ROZHOVORU S ASISTENTY PEDAGOGA	34
9	VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
10	PRŮBĚH VÝZKUMU	36
11	VÝSLEDKY VÝZKUMU	37
12	ZÁVĚR VÝZKUMU	46
	ZÁVĚR	48
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	49
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	52
	SEZNAM OBRÁZKŮ	53
	SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

Postoje k dětem s poruchami autistického spektra se v dnešní době změnily. V současnosti se snažíme o to, aby všechny děti měly stejné možnosti nejen ve vzdělávání, ale i později v pracovním uplatnění. Čím dál více škol podporuje integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Nezbytnou součástí jsou nejrůznější opatření, které usnadňují začlenění dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami. Jednou z možností je zřídit ve škole funkci asistenta pedagoga. Tuto možnost využívají i speciální školy, které přijímají děti pouze se speciálními vzdělávacími potřebami.

Protože role asistenta pedagoga je pro širokou veřejnost méně známá, rozhodla jsem se, že ve své bakalářské práci se pokusím přiblížit toto téma. Také se pokusím přiblížit problematiku dětí s poruchou autistického spektra.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila na teoretickou část, ve které se snažím popsat, kdo je asistent pedagoga, jaká by měla být náplň jeho práce, jak je tato práce ukotvena v zákoně, jak je tato práce financována, jak by asistenti měli spolupracovat s rodiči a s pedagogy, jakou mají možnost vzdělávat se v oboru. Dále se budu věnovat popisu poruch autistického spektra a problematice výchovy a vzdělávání těchto dětí.

V praktické části je mým hlavním cílem zjistit, jaká je role asistenta pedagoga ve výchově a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra v mateřské škole. Na úvod si položím otázky, jaký je charakter práce asistenta pedagoga? Co může tato práce přinést, jak asistentovi pedagoga, tak i intaktní společnosti? Zvolila jsem si kvalitativní výzkum, protože bych chtěla danou problematiku prozkoumat do hloubky. Jako metodu k získání informací jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

V dnešní době se čím dál více setkáváme s tím, že jsou děti s různými handicapy integrovány do běžných škol. Někteří k sobě potřebují osobního asistenta nebo asistenta pedagoga. V první kapitole se budeme zabývat vymezení základní pojmy týkající se integrace dítěte do běžné mateřské školy.

1.1 Integrace a inkluze

Průcha (2003) pojem integrace ve svém slovníku vysvětluje tak, že integrované vzdělávání se snaží, poskytnou dětem/žákům těžce nebo trvale zdravotně postiženým kontakt se zdravými vrstevníky a přitom respektovat jejich potřeby.

Slovo integrace pochází z latiny a doslova znamená znovuvytvoření celku. Poprvé se tento pojem u nás prosadil při diskuzi o společném vzdělávání žáků se zdravotním postižením a žáků bez postižení. Integrace jsou způsoby a přístupy, které pomáhají zapojit žáky s postižením do chodu běžné školy. Dle WHO (World health organization) je interakce jako sociální rehabilitace, jako schopnost osoby podílet se na obvyklých sociálních procesech. (in Fisher, Škoda, 2008)

Vyšším stupněm je inkluze. *Inkluze* se netýká jen dětí s postižením, ale i rodičů, učitelů, poradenských pracovníků a asistentů. Zatím co integrace se zabývá jen potřebami znevýhodněného jedince, tak inkluze se zabývá potřebami všech vzdělávaných, celou atmosférou, kvalitou výuky. Dále podporuje kooperaci, komunikaci a respekt k odlišnostem. (Uzlová, 2010)

1.2 Inkluzivní škola

Je to taková škola, která vychází vstříc všem dětem bez ohledu na jejich zdravotní stav. Nedělá mezi lidmi rozdíly. Učí děti vzájemně spolupracovat, komunikovat, také vzájemné toleranci, empatii, ohleduplnosti a odpovědnosti. Více se zde hledí na proces učení než na výkon. Jsou zde kladeny vysoké nároky na pedagoga. (Uzlová, 2010)

1.3 Inkluzivní prostředí

Je to takové místo, kde nejsou odlišnosti překážkou. Prostředí je tolerantní, otevřené a respektuje odlišnosti. Nabízí dostatek podnětů, vzájemnou komunikaci a spolupráci. Učí se

tam žít společně, vnímat druhé takové, jací jsou, se vším všudy, pomoci tam, kde je zapotřebí. (Uzlová, 2010)

1.4 Inkluzivní vzdělávání

Dostupnost vzdělání pro všechny, a to hlavně v základním vzdělání. Každé dítě má rozdílné vzdělávací potřeby, a ty jsou naplňovány pomocí individuálních vzdělávacích plánů. Inkluzivní vzdělávání se snaží poskytnout co nejvyšší možnou kvalitu vzdělání nezávisle na jejich znevýhodnění. (Uzlová, 2010)

Průcha (2003) uvádí, že díky proměně atmosféry třídy (školy) umožní inkluzivní vzdělávání začlenit děti se specifickými potřebami, a to i děti s těžkým postižením, do vzdělávacího procesu.

1.5 Rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem

Asistenti pedagoga jsou součástí především speciálních škol, ale v dnešní době se s nimi můžeme setkat i v běžných školách, kde jsou při ruce pedagogovi.

Uzlová (2010) uvádí, že asistent pedagoga je zaměstnancem školy, působí ve třídě, kde je začleněno dítě (žák) se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga není k ruce pouze integrovanému dítěti (žáku) ale všem dětem, pomáhá zajišťovat plynulý chod výuky, spolupracuje s učitelem. V praxi to však bývá právě naopak. V tom případě nelze mluvit o úspěšném začlenění dítěte (žáka) se znevýhodněním.

Intaktní společnosti velmi často zaměňuje asistenta pedagoga za osobního asistenta. Základním rozdílem je, že *osobní asistent* je zaměstnanec poskytovatele sociálních služeb. Zajišťuje osobě se zdravotním postižením jeho potřeby, pomáhá mu zvládat běžné činnosti každodenního života, zprostředkovává kontakt s okolím. Rozsah a obsah péče se řídí podle požadavků rodičů. Pokud působí i ve škole, spolupracuje s pedagogy a pracuje pod jejich vedením, přizpůsobuje se individuálnímu vzdělávacímu plánu. (Uzlová, 2010)

1.6 Asistenční služby

Můžeme se setkat se dvěma typy asistenčních služeb, a to osobní asistence a pedagogická asistence.

1.6.1 Osobní asistence

Můžeme ji definovat jako souhrn služeb, které pomáhají člověku se zdravotní postihem zvládnout jisté úkony, které není schopen vykonat sám prostřednictvím osobního asistenta. Můžeme tam zahrnout pomoc při osobní hygieně, stravování, dopravě na určitá místa (lékař, škola, úřady, ...), při výkonu práce, sportu, ... Je to terénní služba, což znamená, že asistent dojíždí za klienty. Poskytuje se lidem se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, a jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. (Uzlová, 2010)

1.6.2 Pedagogická asistence

Upravuje ji právní předpis Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Zákon uvádí, že pokud se v běžné škole vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami, může ředitel požádat krajský úřad o asistenta pedagoga. Avšak musí být tato žádost doporučena školním poradenským zařízením a to speciálním pedagogickým centrem (dále v textu jen SPC), anebo pedagogicko-psychologickou poradnou. Pedagogická asistence se liší od osobní asistence tím, že asistent pedagoga je druhý pedagogický pracovník a staré se o dítě pouze ve školním prostředí, zatímco osobní asistent je se o klienta stará i v domácím prostředí. (Uzlová, 2010)

2 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů stanovuje, kdo je pedagogický pracovník. Za pedagogického pracovníka můžeme brát osobu, které vykonává přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného. Zákon přesně definuje, kdo vykonává přímou pedagogickou činnost.

Dále stanovuje, jaké jsou předpoklady pro výkon práce pedagogického pracovníka, jako jsou například bezúhonnost, být plně způsobilý k právním úkonům, zdravotně způsobilý a taky musí prokázat znalost jazyka.

§ 20 Tohoto zákona přesně definuje, jaké vzdělání musí mít asistent pedagoga.

a) „*vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,*

b) *vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,*

c) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,*

d) *středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky, nebo*

e) *základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.“*

(Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.)

Ve vyhlášce č. 73/ 2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, a studentů mimořádně nadaných najdeme, jaké jsou hlavní činnosti asistenta pedagoga. Dále pak v nařízení vlády č. 75/ 2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků je veden rozsah přímé pedagogické činnosti pro asistenty pedagoga.

3 ASISTENT PEDAGOGA

V této kapitole bude popsáno, kdo se může stát asistentem pedagoga, jak je tato práce financovaná, jeho spolupráci, jak s rodiči dítěte, tak s pedagogy.

3.1 Kdo může být asistentem pedagoga

Asistent pedagoga je poměrně nová pracovní pozice, proto zájemci o tuto práci nemají přesnou představu o tom, co to obnáší. Důležitým předpokladem je jak vzdělání, které již bylo zmíněno v předešlé kapitole, ale také je velmi důležité disponovat s určitými osobnostními předpoklady – např. dobrý vztah k dětem. (Uzlová, 2010)

Tato práce bývá velmi špatně finančně ohodnocena. Učitelé uvádí, že proto je velmi těžké najít kvalifikovaného pracovníka. V praxi se asistenty pedagoga stávají studenti, kteří to mají spíše jako přivýdělek nebo maminky na mateřské. Také se můžeme setkat, že asistentem pedagoga je příbuzný daného dítěte. Což jak uvedla Uzlová (2010) není velmi dobré pro to dítě, protože pak nelze říct, že by se dítě úspěšně integrovalo. Protože pořád bude mít u sebe rodinného příslušníka, nebude mít potřebu se začlenit mezi ostatní děti.

3.2 Pracovní náplň asistenta pedagoga

Pracovní náplň asistenta se odvíjí od potřeb daného dítěte (žáka). Ředitel po dohodě s učitelem a doporučení školského poradenského zařízení stanoví asistentovi pracovní náplň. Vedou se dohady, jak rozdělit kompetence mezi osobního asistenta a asistenta pedagoga, protože jsou i jinak finančně ohodnocování a není zvykem, aby v jedné třídě byly dva asistenti – osobní a pedagogický. Dva asistenty můžeme vidět jen ve třídách, kde je více integrovaných dětí (žáků). Převážně to bývá ve speciálních školách. Vždy by měl být každý asistent při nástupu do práce seznámen s náplní své práce a mít ji písemné podobě. (Uzlová, 2010)

Podle Čalové (2012), která se podílela na metodice Spolupráce s asistentem pedagoga uvádí, že činnost asistenta pedagoga se dělí na přímou a nepřímou pedagogickou činnost. Ředitel školy může asistentovi pedagoga nařídít konání přímé pedagogické činnosti nad jemu stanovený rozsah nejvýše v rozsahu 4 hodin týdně, dále pak po společné domluvě.

Hlavní činnosti asistenta dle vyhlášky č. 73/ 2005 Sb.:

- Pomoc žáků při přizpůsobení se prostředím
- Pomoc pedagogickým pracovníkům při výchovných a vzdělávacích činnostech
- Pomoc při komunikaci se žáky

(Čalová, 2012)

Příkladem náplně práce asistenta pedagoga může být přebalování dítěte, krmení, ale také s dítětem dělá jednotlivé úkoly (třídít korálky podle barvy – dítě třídí, asistent kontroluje správnost a pomáhá mu si uvědomit chybu), zadané učitelem. Přípravuje pomůcky, pomáhá při orientaci v prostoru. Asistent je po celou dobu ve třídě.

3.3 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem a s rodiči začleněného žáka

3.3.1 Spolupráce s učitelem

Asistenti pedagoga pracují podle pokynu pedagogů, ale jejich iniciativa je vítaná. Důležitá je vzájemná informovanost a vymezení kompetencí. Učitel a asistent by se měli pravidelně scházet a konzultovat průběh a výsledky dítěte. V mateřské škole pak jde především o prospěch a pokroky v práci. Učitel by měl žáka co nejvíce zapojovat do dění, tudíž by neměla samotná práce asistenta pedagoga se začleněným dítětem (žákem) přesahovat dobu strávenou ve spolupráci s dětmi. (Uzlová, 2010)

Asistenti pedagoga by se též měli podílet na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu, který pak pedagog zpracuje.

3.3.2 Spolupráce s rodiči začleněného dítěte

Asistenti pedagoga i učitelé by se k rodičům měli chovat jak k rodičům dětí bez znevýhodnění. Rodiče by měli být pravidelně informováni o prospěchu (zlepšení), chování dítěte, dávat různá doporučení k domácímu procvičování. Rodiče by měli používat stejné metody, jaké jsou používány v dané škole. Rodiče by měly znát individuální plán dítěte. Asistent pedagoga nesmí zpochybňovat rozhodnutí rodičů o zařazení dítěte do běžné školy. (Uzlová, 2010)

Kromě spolupráce s rodiči dítěte by měl asistent pedagoga spolupracovat i se SPC. Které jim může poskytnout rady při práci s dětmi se zdravotním znevýhodněním.

3.4 Kde a jak najít asistenta pedagoga

Vhodného asistenta pedagoga vybírá sama škola, stejně jako vyhledává a přijímá učitele. Avšak by měla přihlédnout k názoru či doporučení rodičů. Bylo by dobré, kdyby rodiče byli při výběru daného asistenta. Školu by mělo zajímat například: jakou má uchazeč motivaci pro danou práci, jak si představuje spolupráci s pedagogem, svou pozici ve třídě, jak je kreativní, flexibilní, ochotný učit se novým věcem, schopnost komunikovat s dětmi i dospělými, jak je spolehlivý, jak rozumí smyslu společenského vzdělávání dětí s postižení s dětmi bez postižení. (Uzlová, 2010)

V praxi se setkáváme i s tím, že lidé, kteří by měli zájem o práci asistenta pedagoga, si najdou danou školu.

3.5 Financování asistenta pedagoga

Funkci asistenta pedagoga zřizuje ředitel školy se souhlasem krajského úřadu. Ředitel musí podat žádost na krajský úřad o povolení zřídit místo asistenta pedagoga a zároveň požádá o finanční podporu. Žádost musí být podložena souhlasem buď speciálně pedagogického centra, nebo pedagogicko-psychologickou poradnou. Asistenti pedagogů spadají do rozmezí 4. – 8. platové třídy. Ne vždy se daří získat finance pro tyto asistenty, proto ředitelé škol hledají jiné cesty. Např. účast na grantech, spolupráce s neziskovými organizacemi. (Uzlová, 2010)

Jiní autoři uvádí, že asistent pedagoga spadá ještě do deváté platové třídy. Platové rozřazení závisí na náročnosti požadovaných činností a na odborné klasifikaci. Podle toho, do jaké třídy asistent spadá, mu ředitel školy rozdělí pracovní dobu na přímou a nepřímou práci. (Bařínková a kol. 2012)

3.6 Rizika práce asistenta pedagoga

Na asistenty pedagoga jsou kladeny vysoké nároky na komunikační schopnosti, schopnosti empatického cítění. Tato profese je velmi náročná po stránce psychické, ale také fyzické. (Uzlová, 2010)

Bařínková a kol. uvádí, že daná práce není jen náročná na psychickou a fyzickou stránku, jak uvedla paní Uzlová, ale také je náročná časově i po stránce odborné. Také tito autoři uvádějí výčet rizik, kterým je možno předcházet. Například popisují, že asistenti pedagoga nemají pracovat příliš nad rámec pracovních povinností, protože by hrozil syndrom vyho-

ření nebo také, že mají být asistenti pedagoga seznámeni se všemi pomůckami, které může dítě využívat.

3.7 Profesionální růst asistentů

3.7.1 Instituce pořádající kurzy pro asistenty

Kvalifikační kurzy

- Vzdělávací instituce Naděje – pro osobního asistenta
- Rytmus, o. s. – kvalifikační kurz pro osobní asistenty dětem a mladým lidem s postižením

Studium pro asistenty pedagoga

- IPPP – Institut pedagogicko-psychologického poradenství – pořádá kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga u žáků se zdravotním postižením
- KVIC – Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum – Nový Jičín
- Středisko služeb školám a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků – Brno

4 CO, JE PORUCHA AUTISTICKÉHO SPEKTRA (DÁLE V TEXTU JEN PAS)

V této kapitole se seznámíme s poruchou autistického spektra, co to je, jaké jsou typy této poruchy.

Autismus je vývojová porucha, začíná se projevovat většinou před 13. měsícem života dítěte. Jde o vrozenou poruchu některých mozkových funkcí. Můžeme zpozorovat, že u dítěte dojde k výrazné poruše ve vývoji jazykových schopností. Autismus se vyskytuje častěji u chlapců jak u dívek, až trojnásobně. Aby dítě mohlo být diagnostikované jako autista, musí splňovat dvě kritéria z první kategorie a dvě z druhé kategorie a jedno ze třetí kategorie, a to jsou:

- a) Sociální interakce – nerozumí neverbálnímu chování a neumí ho použít (vyhýbají se očnímu kontaktu, problém s porozumění výrazu obličeje, problém navazování kontaktů s vrstevníky,....)
- b) Komunikace – kvalitativní i kvantitativní postižení řeči (opakování slov a vět, řeč bez intonace, nesprávné užití zájmen, ...)
- c) Aktivity a zájmy – vytvářejí opakující se manýry a stereotypní vzorce chování

(Autismus.cz, 2007)

„Důsledkem této poruchy je, že dítě nerozumí tomu, co slyší, vidí a prožívá. Dítě doprovází specifické vzory chování.“(Autismus.cz, 2007)

Bařinová a kol. uvádí, že porucha autistického spektra je pervazivní vývojová porucha, kde jsou narušeny všechny složky psychiky v různé míře a intenzitě. Psychický vývoj dítěte s tímto handicapem je hlavně narušen v oblasti komunikace a sociální interakci.

Autismus je pervazivní porucha a to znamená, že vývoj probíhá odlišně od zdravého jedince. Tato porucha postihuje všechny složky osobnosti jedince. (Bartoňová, Bazalová, Pipková, 2007)

2. dubna vyhlásilo OSN jako světový den autismu. V České republice je 5 – 6 000 dětí s poruchou autistického spektra a z toho jsou dvě třetiny, které mají ještě diagnostikovanou mentální retardaci. Tyto děti jsou výjimečné a zvládají absolvovat běžnou základní školu s pomocí speciálního pedagoga. Lidé s autismem mají problémy s adaptací, náhlými změnami. (Šírová in <http://www.zasklem.com>)

4.1 Typy PAS

Dětský autismus

Někdy se také uvádí Kannerův syndrom. Vyskytuje se častěji u chlapců jak u dívek. Jedná se o poruchu vývoje se silnou genetickou podmíněností. Původně tento typ popsal Leo Kannerem (1943), ale bylo to jen u dětí s normální inteligencí. (Gillberg, Peeters, 2003)

Thorová (2012) uvádí, že dětský autismus tvoří jádro PAS z pohledu historického. Stupeň závažnosti může být různý, od lehké až po těžkou.

Tato porucha je charakteristická nedostatečnou sociální interakcí a nedostatečnou emoční odpovědí vůči citům druhých. (Fisher, Škoda, 2008)

Atypický autismus

Pokud je u dítěte diagnostikován atypický autismus, pak tyto děti mají některé oblasti vývoje méně narušeny jako děti s klasickým autismem. Mohou to být například lepší sociální nebo komunikační dovednosti nebo jim chybí stereotypní zájmy. Dílčí dovednosti se vyvíjejí nerovnoměrně. (Autismus.cz, 2007)

Tento typ popisují Gillberg a Peeters, že se liší od klasického infantilního autismu buď dobou vzniku, nebo není splněno jedno ze tří kritérií dětského autismu – nejčastěji omezená zájmy a rituály. A lze tady očekávat lepší prognózu do dospělosti.

Aspergerův syndrom

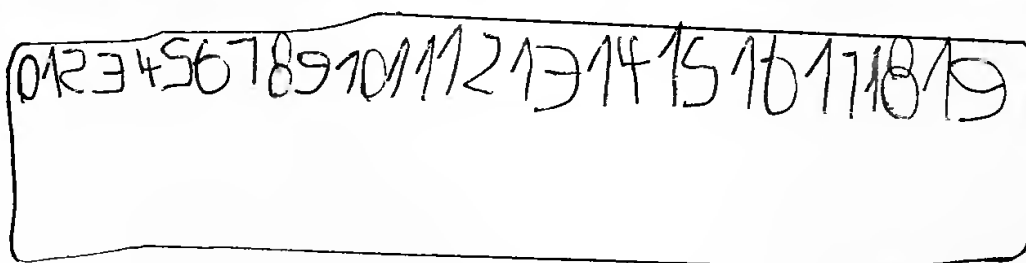
Děti s tímto syndromem mají podobné problémy jako děti s autismem. Děti s Aspergerovým syndromem jsou velmi chytré, některé jsou až výrazně nadané (sami se naučí číst, znají všechny dopravní značky, apod.) Tyto děti však mají problém s chápáním sociálních situací, pochopením myšlení a pocitů druhých. Tyto děti jsou většinou samotáři, nebo se chovají tak odlišně, že nejsou mezi ostatní děti přijímány. Také mohou trpět jinými vývojovými poruchami, jako hyperaktivitou, poruchami chování, špatnou kontrolou emocí. (Autismus.cz, 2007)

Thorová uvádí, že intelekt u těchto lidí bývá v pásmu normy. Díky své povaze nemohou navázat partnerský vztah nebo ani o něj nestojí. Děti mohou mít opožděný vývoj řeči, ale nejpozději v pěti letech mluví plynule. Mívají však problémy s pochopením ironie. Většinou se tato porucha zjistí až v mateřské škole, díky tomu, že dítě se obtížně zapojuje do kolek-

tivu. „Tvrdit, že Aspergerův syndrom je mírnější formou autismu, je značně zjednodušené.“ (Thorová, s. 185, 2012)

Aspergerův syndrom je porucha sociální interakce spojená s omezeným a opakujícím se repertoárem zájmů. Děti bývají verbálně zdatné, mívají lepší všeobecný přehled. Často tyto děti ulpívají na časech – odjezdy autobusů, příchody domů, ... Na rozdíl od autismu se nevyskytují motorické stereotypie. (Gillberg, Peeters, 2003)

Kresba 5 letého dítěte s Aspergerovým syndromem, jedná se o pravítko (zdroj: Thorová, 2012)

Obrázek 1

Dezintegrační porucha

Můžeme také se setkat s názvem Hellerův syndrom. Vyskytuje se mezi druhým a desátým rokem (nejčastěji mezi třetím a čtvrtým). Porucha se může zhoršovat náhle nebo může trvat i několik měsíců potom je vystřídáno obdobím stagnace (zastavení vývoje poruchy). U těchto dětí je možnost většího výskytu epilepsie. (Autismus.cz, 2007)

Do dvou let se dítě vyvíjí normálně a potom následuje rychlá ztráta získaných dovedností alespoň ve dvou oblastech. Má horší prognózu jak u autismu. (Gillberg, Peeters, 2003)

Příčina této poruchy není známá a je velmi vzácná. (Thorová, 2012)

Rettův syndrom

Tato porucha je geneticky podmíněna. Kolem roku zde dochází postupně k úplné nebo částečné ztrátě manuálních a verbálních dovedností. (Černá, 2008)

Tato porucha se vyskytuje pouze u dívek. Tento syndrom je doprovázený těžkým neurologickým postižením, které má dopad na motorické, somatické a psychické funkce. Dívky s tímto syndromem mají malý rozsah pozornosti. (Autismus.cz, 2007)

Tento syndrom se projevuje nadměrným sliněním, vyplazováním jazyka, stereotypní navlhčování rukou slinami. Také nedostatečným žvýkáním potravy. Dítě hledí „skrz“ druhé osoby, interakce s blízkými osobami se vyvíjí později. (Gillberg, Peeters, 2003)

V období školního věku se objevuje skleróza, epileptické záchvaty, které můžeme brát jako jeden z mnoha příčin zhoršení stavu. Mentální úroveň těchto lidí bývá v pásu těžké až hluboké retardace. (Fisher, Škoda, 2008)

„Mýty o autismu“

- 1) *Děti s autismem jsou nekontaktní a nemazlí se*
- 2) *Lidé s autismem nemají zájem o přátelství*
- 3) *Lidé s autismem nenavazují oční kontakt“*

(www.autismus.cz, 2007)

5 VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ DĚTÍ S PAS

Děti s PAS sice spojují určité potíže, ale pořád jsou to děti a potřebují lásku, bezpečí a přijetí. Potřebují hru, interakci, volný čas, odpočinek.

5.1 Co je důležité pro edukaci a rozvoj jedinců s autismem (dle Thoro- vá, 2012)

5.1.1 Úprava prostředí (vizualizované instrukce, strukturovaný čas)

Vizualizace

Tento pojem nám není neznámý. Umožňuje nám se orientovat například v dopravě a to v jakékoli zemi. Vizualizací rozumíme častěji lépe, než verbální komunikaci. Vizualizace pomáhá dětem s PAS se orientovat v čase, v prostoru a v různých činnostech. Dále pomocí ní rozvíjíme komunikační dovednosti dítěte. Vizualizace však musí být zaměřena přímo na daného jedince. (Čadilová, Žampachová, 2008)

Výhody vizualizace u dětí s PAS:

- Pomoc při založení a uchování informace
- Podává informace, které lidé s PAS dokáží rychle a snadno interpretovat
- Zvyšuje schopnost rozumět
- Uspodňuje nezávislost a samostatnost

(Čadilová, Žampachová, 2008)

Strukturalizace

Tento pojem znamená, že dané sdělení je přehledné. Podporuje učení, snižuje frustraci, umožňuje vizuální pořádek, zaručuje stabilní místo k činnostem, zajišťuje stejné místo pro pomůcky, jídlo a relaxaci. Pomáhá dětem se orientovat v prostoru i v čase. Spadají do toho denní režimy, seznamy úkolů, (Kopřivová, 2012)

5.1.2 Správný typ školního zařízení, trávení volného času

5.1.3 Rozvoj dovedností (komunikace, nácvik volné činnosti, rozvoj sociální interakce, rozvoj sociálních dovedností, ...)

Komunikace

Dítě s pas nerozumí a neumí správně používat neverbální komunikaci tzn., že třeba nemají potřebu očního kontaktu, nerozumí ani nepoužívají mimiku. Také mají problém s přesným porozuměním řeči – mohou pouze rozumět jednotlivým slovům, ale delší větu nepochopí, s verbální komunikací – opožděný nástup řeči, mají potíže s navazováním a udržením konverzace. (Kopřivová, 2012)

Proto asistenti pedagoga, učitelé i rodiče by měli na dítě mluvit v krátkých větách, jako jsou například: Stůj! Vezmi. Polož. Sed'.

Rozvoj dovedností běžného dne

Pro děti s autismem, kterým je dovoleno pracovat samostatně, jsou na tom lépe, než děti, které se spoléhají na pomoc rodiče či jiné osoby.

Nácvik spánkových návyků

Stejně jak u zdravých dětí, je důležitý přesný spánkový režim, u autistů to platí dvojnásobně.

Rady pro vytvoření dobrých spánkových návyků:

1. Posuňte odchod do postele – různé děti mají různý spánkový vzorec, není pravda, že by děti měli jít spát kolem půl osmé
2. Dovolte dítěti do postele hračku
3. Věnujte několik týdnů nácviku správného spánkového vzorce i přes záchvaty vzteku

(Rychman, 2006)

Používání toalety

Je zapotřebí, aby rodiče byli velmi trpěliví. Je velmi dobré, aby dítě mělo spodní prádlo, naučí se tak lépe chodit na toaletu. Taky rodič lépe pozná, kdy se dítěti chce na toaletu. Když má dítě spodní prádlo, chodíme s dítětem každý 5 minut na toaletu, když je dítě na WC úspěšné, je velmi důležitá pochvala a odměna v podobě nějakého pamlsku. Danou

odměnu používáme pouze při nacvičování této dovednosti. Pokud je úspěch častější, začneme pomalu redukovat odměnu. Je dobré si vést tabulku o úspěších a neúspěších. (Rychman, 2006)

Dovednosti spojené s jídlem

Snažíme se rozvíjet špetkovitý úchop. Také s dětmi cvičíme použití lžičky, vidlička a nože (ke krájení, k nabírání jídla). Tyto dovednosti procvičujeme s dítětem v době kdy je hladové. Je dobré, když je talíř větší a rozdělený na jednotlivé potraviny. Pro děti se zhoršenou motorikou lze zakoupit speciálně upravené přístroje. Autisté mají potíže zůstat sedět u jídla. Snažíme se dítě u stolu přidržit fyzickou silou. Jídlo samo posiluje snahu dítěte, my můžeme dítě pochválit. (Rychman, 2006)

V praxi můžeme vidět, že dítě má prostírání, kde má nalepenou lžičku, vidličku, nůž a tak i talíř.

Nácvik oblékání

Dítě se rychleji naučí svlékat než oblékat. Než začneme dítě učit se oblékat či svlékat musí se naučit vzít si oblečení ze skříně. Zapínání knoflíků a zipu je vhodné trénovat mimo nácvik oblékání. Existuje řada pomůcek na procvičení těchto dovedností a to například kartičky s postupem. Nácvik provádíme kdykoliv se bude dítě oblékat. (Rychman, 2006)

V praxi můžeme vidět, že při nácviku oblékání má dítě u svého místa v mateřské škole nalepené obrázky s postupem oblékání. Vždy před tím než si oblékne nějakou část, vezme si kartičku s tím, co si budou oblékat.

5.1.4 Správná motivace

5.1.5 Nácvik relaxačních technik

5.1.6 Nácvik zvládnání určitých situací

5.2 Dítě s autismem v mateřské škole

Důležité je, aby metodika zůstala stejná jak v rodině. Dítě s autismem může být zařazeno do dvou typů předškolního zařízení a to do speciální mateřské školy anebo integrováno do

běžné mateřské školy. Pokud se škola rozhodne, zřídít k dítěti s pas asistenta pedagoga měl by se podílet na nácviku sebe obslužných dovedností, na zvládnání používání denního režimu, orientace v prostoru, na budování vztahů mezi vrstevníky apod. jak už bylo zmíněno výše. Asistent se též podílí na zpracování individuálním vzdělávacím plánu. (Čadilová, Žampachová, 2008)

5.2.1 Systém práce s dětmi s PAS v mateřské škole

Jak už bylo zmíněno výše je velmi důležité prostorové upořádání třídy a to tak, že bude evokovat domácí prostředí a dítě bude mít hodně vizuálních podnětů pro orientaci. Pro dítě s autismem musí být speciálně upravena šatna, WC, prostor pro hraní, stravování, místo pro samostatnou práci. (Čadilová, Žampachová, 2008)

V praxi můžeme vidět, že děti mají všechny věci označeny obrázky, v běžné mateřské škole mají svoje vlastní WC, které je také označeno obrázky (označení WC a postup činnosti), mají svůj vlastní stolek, kde mají denní režim.

Děti s autismem jsou ztraceni v čase. Zpracovávat informace je pro ně velmi náročné a to z důvodu, že je to abstraktní povahy. Z toho vyplývá, že první, co se musí dítě naučit je orientovat se v denním režimu. Forma denního režimu je pro každého autistu individuální. Může být formou obrázků, nápisů, konkrétních věcí. Také se to liší počtem aktivit, způsobem užívání (např. Sundá obrázek a přilepí ho k aktivitě, kterou bude dělat.). (De Clercq, 2007)

Příklad týdenního režimu autisty (zdroj: www.autismus-a-my.cz)

Obrázek 2

5.3 Možnosti léčby a vzdělávací metody

- 1) Psychoanalýza – používala spíše dříve, ale bývá i dnes matkám doporučováno, aby se jí drobily společně s dítětem
- 2) Diety
- 3) Facilitovaná komunikace
- 4) Sluchový trénink
- 5) Senzorická integrace – doporučuje se dětem, které abnormálně reagují na smyslové podněty
- 6) Teorie pomoci pevného držení
- 7) Option terapie
- 8) Muzikoterapie, taneční terapie a arteterapie
- 9) Teacch
- 10) Aplikovaná behaviorální analýza

(Rychman, 2006)

Na metodu pevného držení může slyšet dva různé názory. Prekopová, která o této metodě pojednává ve svém díle *Pevné objetí*, svoji metodu obhajuje. Kdežto psychologové tvrdí, že tato metoda způsobuje dítěti trauma. Taky konstatují, že dítě se uklidní, protože už je vyčerpané z toho, jak se brání. Příznivci této metody ovšem ubezpečují, že tato metoda je přirozenou formou komunikace, že je to projev lásky. Maminky dětí s PAS v České republice nejsou nakloněni této metodě. Protože příznivci této metody, říkají, že v tomto objetí by se mělo setrvat až 4 hodiny a to i v případě, že potřebuje dítě na WC. Také můžeme vidět z různých videí propagující tuto metodu, jak matka leží na svém dítěti a křičí na něho a třese mu s hlavou. Z toho lze usoudit, že tato metoda vyvolává v lidech zděšení. Jedna maminka v dokumentu České televize uvedla, že když má dítě záchvat, vezme si ho na klín a obejmě ho, ale při tom se ho snaží konejšit. Což vlastně takto daná metoda začíná. (<http://www.zasklem.com>)

5.4 Výchovně vzdělávací přístupy

Vznikl program TEACCH (Terapie a vzdělávání dětí s autismem a dětí s příbuznými poruchami komunikace, Treatment and education of autistic and related communication handicapped children). Tento program vznikl jako reakce na tvrzení, že děti s autismem jsou nezvladatelní a jejich porucha je příčinou špatné výchovy rodičů. Vznikl v roce 1966 na pod vedením profesora Erica Schoplera a spolupráce rodičů a odborníků.

„Filozofie programu TEACCH:

- *Individuální přístup*
- *Aktivní generalizace dovedností (prostupnost školního a domácího prostředí)*
- *Úzká spolupráce s rodinou*
- *Integrace dětí s autismem do společnosti*
- *Přímý vztah mezi ohodnocením a intervencí*
- *Pozitivní přístup i k dětem s problematickým chováním*
- *Aktivní snaha o pedagogickou intervenci vedoucí k zlepšení chování“*

(<http://jc.apla.cz>)

Tuto techniku popisuje i Thorová ve své knize Poruchy autistického spektra.

5.5 Augmentativní a alternativní komunikace (AAK)

5.5.1 Co to je AAK

AAK pomáhá lidem se závažnými poruchami komunikace se lépe dorozumívat a reagovat na podněty ve svém okolí, a to v takovém rozsahu, aby byly schopni se aktivně účastnit na společenském životě. Užívá gesta, oční pohled, manuální znaky, předměty, fotografie, symboly, komunikační tabulky, psaní, piktogramy, aj.

Proč užívat AAK

- Snižuje frustraci dětí s autismem, které nemluví
- Umožňuje nám se dozvědět se, co dítě chce, může si pomocí této komunikace požádat o pomoc

Techniky AAK

1 elektrické

- BIGmack
- počítač

2 neelektronické

- Komunikační knihy
- Komunikační tabulky

(www.isaac-online.org/english/home)

5.6 Hra v životě dítěte s PAS

Jak už jsme v předchozích kapitolách uváděly, dítě s PAS mají problémy s komunikací, sociální interakcí a představitivostí, což je ke hře zapotřebí. V knize od Julia Moora Hra a zábavné činnosti pro děti s autismem se dozvídáme, jak rozvíjet tyto dovednosti. Najdeme zde i náměty na dané hry. Pro děti s autismem jsou velmi příhodné hry strukturované. (Moor, 2010)

Z testů vyplívá, že dítě s autismem zvládá hry senzomotorické, organizační a funkční hry, některé i s pomocí zvládají hry předstírané. Dítě s autismem je považováno za dítě, které si neumí hrát. Děti s autismem mají sklony ke stereotypní hře. Také spontánnost dětem s autismem chybí. Jejich hra bývá popisována jako mechanická a bez zájmu o zkoumání okolního světa. (Beyer, Gammeltoft, 2006)

6 POMÁHAJÍCÍ INSTITUCE

6.1 Diagnostické centrum pro děti s poruchami autistického spektra v Dětské nemocnici FN Brno

6.2 Občanské sdružení ALPA – Brno, Jihlava, Praha, Tábor

6.3 Občanské sdružení Za sklem – Vizovice

Toto sdružení se zabývá prioritně lidmi s PAS, snaží se je podporovat, aby mohli žít, vzdělávat se a pracovat v běžném prostředí. Vzniklo v roce 2011. Dětem nabízejí zajištění a zprostředkování rehabilitací, vzdělávací a aktivační činnosti. Pro rodiče zajišťují místo pro výměnu zkušeností a informací.

6.4 Thenational autistic society – Velká Británie

Poskytuje lidem informace o autismu. Podporuje vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra a následné uplatnění na pracovním trhu.

6.5 Občanské sdružení Autistik – Praha

Napomáhá při realizaci práv lidí s PAS. Dále vykonává tyto činnosti: Rehabilitační a terapeutické pobyty pro rodiny s dětmi s PAS, pořádá přednášky odborníků, praktické výcviky metody TEACH.

6.6 Občanské sdružení Rain – man – Moravskoslezský kraj

Jedná se o občanské sdružení rodičů a přátel dětí s autismem. Vzniklo v roce 2000. Pořádají rehabilitační tábory, terapie pro rodiny s dětmi s autismem, pravidelné setkání členů, aj.

6.7 Občanské sdružení Alenka – Teplice

Pořádá různé semináře a přednášky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 CÍL VÝZKUMU

Za výzkumný cíl jsem si stanovila zjistit, jaká je role asistenta pedagoga při výchově a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra v mateřské škole.

K dosažení hlavního cíle jsem si stanovila **dílčí cíle**:

1. Popsat, jaký je charakter (povaha) práce asistenta pedagoga s dítětem s poruchou autistického spektra.
2. Popsat, jaké dovednosti asistenti pedagoga rozvíjejí u dítěte s poruchou autistického spektra.
3. Popsat, jaké využívají výchovně vzdělávací postupy při práci s dětmi s poruchou autistického spektra.
4. Popsat, jak probíhá spolupráce asistenta pedagoga s pedagogy.
5. Popsat a prozkoumat, jak probíhá spolupráce s rodiči dítěte s poruchou autistického spektra.

8 VÝZKUMNÉ METODY

Těžištěm mé výzkumné práce byla kvalitativní metodologie. Kvalitativní výzkum jsem si zvolila, protože jsem chtěla danou problematiku prozkoumat do hloubky. Pro výzkum jsem si zvolila **polostrukturovaný rozhovor**, který obsahoval osm otázek, z nichž některé byly pouze doplňující. Zbylé otázky vycházely z mých dílčích výzkumných cílů.

Polostrukturovaný rozhovor je kvalitativní metoda. Je vedený předem připravenými otázkami, ale je tam ponechána určitá volnost, aby dotazovaní mohli doplnit mé otázky, které by mě mohli být nápomocny k mému výzkumu, a já jsem na ně během přípravy opomněla nebo nepředpokládala. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

8.1 Otázky k rozhovoru s asistenty pedagoga

1. Jak jste se stala asistentem pedagoga?
2. Jak byste charakterizovala svoji práci?
3. Co všechno rozvíjíte u dětí s poruchou autistické spektra?
4. Jaké využíváte postupy při práci s těmito dětmi?
5. Jak spolupracujete na vytváření individuálního plánu?
6. Jak spolupracujete s pedagogem?
7. Jak spolupracujete s rodiči?
8. Jaké jsou úskalí v této práci?

9 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Při výběru mého výzkumného souboru jsem oslovila všechny mateřské školy v blízkém okolí, jestli u nich mají dítě s poruchou autistického spektra a k němu asistenta pedagoga. Můj výzkumný soubor je dostupný. Tvoří ho pět asistentů pedagoga, z toho jsou čtyři asistenti ze speciální mateřské školy a jedna z běžné mateřské školy.

Ve speciální mateřské škole byl i přípravný stupeň. V mateřské škole mají devět dětí, z toho dvě jsou autisti, zbytek dětí jsou děti s kombinovaným postižením a pracuje s nimi jedna učitelka a dvě asistentky. V přípravném stupni mají šest dětí, z toho tři děti s autismem a pracuje s nimi jedna učitelka a jedna asistentka. Obě tyto skupiny pracují v jedné třídě. Tudíž v jedné třídě jsou tři asistentky a dvě učitelky.

Speciální škola je taková, která přijímá děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Jako jsou například děti s kombinovaným postižením, s poruchou autistického spektra,....

V běžné mateřské škole je jedna třída, kde je jedna asistentka a klasicky se tam střídají dvě učitelky. Je tam jeden integrovaný autista a má tři roky. Kapacitu mají dvacet čtyři dětí.

10 PRŮBĚH VÝZKUMU

Jak už jsem uvedla výše, výzkum probíhal ve dvou mateřských školách, z toho jedna byla speciální. Navštěvují je děti s kombinovaným postižením. Nejprve jsem navštívila dané mateřské školy a podívala jsem se, jak tam probíhá běžný den a domluvila se osobně s asistentkami pedagoga na termínu poskytnutí interview. Ve speciální mateřské škole se mi podařilo si i práci asistentky vyzkoušet.

Rozhovory jsem začala provádět ve speciální mateřské škole. Kde jsem si postupně volala jednotlivé asistentky do speciální místnosti, kam dochází psychologka, takže jsme nebyly rušeny. Protože mi paní, se kterou jsem se domlouvala, zda bych mohla v jejich mateřské škole provádět výzkum, zapoměla oznámit, že v domluvený termín chybí dvě asistentky ze tří, tak mi nabídla, abych udělala rozhovor s asistentkou, která tam pracovala loni. Letos pracuje na jejich speciální základní škole. Tuto alternativu jsem přijala, protože to na můj výzkum nemělo až takový vliv. Proto ve výzkumném souboru není uvedena v speciální mateřské škole.

Každou asistentku jsem obeznámila se svou bakalářskou prací a ujistila je o naprosté anonymitě a také jsem se jich zeptala, jestli jim nebude vadit, když si budu rozhovor nahrávat. To vše jsem si nechala potvrdit písemně, viz příloha I. Stejným způsobem postupuji i u asistentky v běžné mateřské škole. Tam byl problém v tom, že na rozdíl od předešlých asistentek nebyl čas na to, abychom si v klidu sedli a provedli rozhovor. Ten probíhal během její práce s dítětem a já si její odpovědi zaznamenávala na papír.

Získané rozhovory jsem přepsala, viz příloha II. a následně jsem si přepsané rozhovory upravila, a to tak, že ke každé otázce jsem přiřadila odpovědi daných otázek. Poté jsem využila metodu vytváření trsů, viz příloha III. Tato metoda uspořádává data (výroky) do skupin podle jejich podobnosti viz příloha IV. Potom jsem využila analytickou techniku vyložení karet.

Technika vyložení karet spočívá v tom, že výzkumník ze získání kategorií vytvoří obrazec či linie a na základě toho uspořádá text, tak že jej převede obsah jednotlivých kategorií. (Švaříček, Šedřová, 2007)

11 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Jak jsem v předchozí kapitole uvedla, veškeré informace, které jsem získala v polostrukturovaném rozhovoru s asistentkami pedagoga jsem zpracovala pomocí analytické metody vložení karet.

Dílčí cíl: *Popsat, jaký je charakter (povaha) práce asistenta pedagoga s dítětem s poruchou autistického spektra.*

Denní režim

Asistentka č. 1: „V pondělí se mně zdá probíhá komunitní kruh Během toho komunitního kruhu jsme se pozdravili a zazpívali přivítací písničku. Poté nastává relaxace, kdy se odpočívalo, pouští se relaxační hudba – bazalka (bazální stimulace), míčkování, zklidnit dítě, aby se i ti autisti konkrétně naučili odpočívat, protože u spousty to byl velký problém. „Když se přichází do jídelny, tam se děti nakrmí, kdo zvládne, nezvládne, dopomoc popřípadě se nakrmí se vším všudy, pak se vrací do třídy. Jde se na záchod, poumývat se, základní hygiena, o půl 12 je zase hygiena, záchod a umýt se.“

Asistentka č. 4: „Každý den je stejný, jsou stejné činnosti. Režim jsme začínali se dvěma činnostmi – kartičkami, teďka už jich máme více. Náš denní režim začíná tak, že nejprve s ním jdu na záchod, pak si jdeme hrát, potom děláme krabicové úkoly, pak si deme zase hrát, krabicové úkoly, svačina, krabicové úkoly, potom modelujeme nebo kreslíme, procházka, oběd, volné hry – házení, pískovnička, kreslení na svislé ploše.“

Pohled asistentky pedagoga na danou práci

Asistentka č. 1: „ Má hlavní funkci v tom, aby dopomáhal učiteli ve třídě, vlastně pomáhá hlavně s tou prací, co se týká krmení a hygieny.“

Asistentka č. 2: „Charakterizovala bych ji jako pomoc dětem, rozvíjet je po všech stránkách.“

Asistentka č. 3: „Jsem po ruce vedoucí učitelce ve třídě, pracuji s dětmi.“

Asistentka č. 5: „Určitě jako nezbytnou osobu, asistentka je tam nenahraditelná.“

Moje shrnutí: Rozdíly v režimu a pomoci při sebeobsluze jsem zaznamenala mezi asistentkami, které pracují ve speciální mateřské škole a asistentkou, která pracuje v normální mateřské škole. A to z toho důvodu, že ve speciální mateřské škole nemají asistentky na starost jen jedno dítě, ale jsou tam i děti, které jsou upoutány na kočárek. Takže se nemohou věnovat všem dětem velmi individuálně, jak je tomu u asistentky, která má na starost pouze jedno dítě. Asistentky využívají pro autisty podobné pomůcky, hlavně krabicové úkoly, které si všechny asistentky samy vytvářely. Všechny asistentky by svoji práci charakterizovaly, jako pomoc učiteli při jeho práci, ale také pomoc tomu dítěti.

Dílčí cíl: *Popsat, jaké dovednosti asistenti pedagoga rozvíjí u dítěte s poruchou autistického spektra.*

Rozvoj

Komunikace, Hra, Sociální dovednosti

Asistentka č. 2: „No hlavně rozvíjíme komunikaci. Děti mohou mít doma komunikační knížku. Kde třeba mají na jedné straně stůl a židle a na druhé stránce mají různé druhy jídla a tím dávají vlastně najevo, na co mají chuť.“

Asistentka č. 4: „Rozvíjím u něho hru, upoutat zájem o něco, sociální dovednosti, oblékání se podle kartiček, komunikační schopnosti, logopedii.“

Asistentka č. 5: „Tak především komunikaci, protože je to pro ně nejdůležitější pro jejich budoucí rozvoj.“

Kontakt

Asistentka č. 2: „Autisti nevyhledávají kontakt s jinými dětmi. Ale je to všechno individuální.“

Samostatnost

Asistentka č. 5: „Umět si říct o základní věci, základní požadavky, samoobslužné věci, říct si, že mají hlad, že mají žízeň, že je něco bolí a dokázat ukázat nebo říct, pojmenovat to, co by chtěli, koho by chtěli, kam by chtěli, co jim vadí, co jim nevadí. Aby se o sebe dokázali postarat sami. Takže maximálně rozvíjet tady toto.“

Dokončení činnosti a zájem o činnost

Asistentka č. 1: „Nějak ho přimět, aby se o to aspoň zajímal. Ale zase setrvat na tom, aby dokončil práci. Protože jak zjistí, že ji nemusí dokončit, tak je potom problém najet na ten režim, že doopravdy dokončit musí. Takže je tam důležitý takový no neucuknout.“

Motorika

Asistentka č. 3: „No tak podívám se do IVP, no teď jsme tam měli rozvoj schopnosti, motoriku. Třeba já nevím dneska jsme navlékali na takovou tu silnější bužíрку korálky.“

Rozumové schopnosti

Asistentka č. 3 : „Třídili jsme barvy a potom ty rozumové schopnosti, nedávám si toho moc.“

Moje shrnutí: I když všechny asistentky v rozhovoru nevedly všechny oblasti, tak je rozvíjí, protože jsou důležité. Nejvíce se snaží u autistů rozvíjet komunikační dovednosti a to buď verbální, anebo pomocí obrázků. Snaží se, aby děti vydrželi u činnosti. Hru rozvíjí proto, že autisté si nedokáží hrát. Asistentka u něho vyvolává zájem o tu hru a pak s ním tu hru absolvuje, protože sám to nedokáže.

Dílčí cíl: *Popsat, jaké využívají výchovně vzdělávací postupy při práci s dětmi s poruchou autistického spektra.*

Postupy

Názornost

Asistentka č. 4: „Červenou kartou si ho přivolám, aby šel dělat to, co má v denním režimu. Kartu pak hodí do košíčku a z tabule si vezme kartu, co zrovna bude dělat, potom ji přilepí na to místo, kde bude danou činnost provádět. Za každý vypracovaný úkol dostává odměnu (brambůrek, sušenku). Při hrách mu vedu ruce.“

Slovní

Asistentka č. 2: „U každého dítěte je to různé. Na některé dítě fungují slovní pokyny pro některé dítě je lepší, když se to prakticky předvede a někdy, když nemají svůj den, tak ne-

pomůžou ani slovní ani praktické metody. Tak je musíme nějak namotivovat, aby danou práci splnily. Snažíme se, aby danou práci dodělali do konce.“

Vizuální

Asistentka č. 5: „Hlavně vizualizací, pevným režimem, když ráno přijdou, mají před sebou lištu. Kde mají obrázky, ti méně šikovní mají předměty, které si mohou osahat.“

Moje shrnutí: Asistentky se většinou shodují na tom, že je zapotřebí využít všechny postupy, protože záleží na tom, jak se zrovna ten den dítě cítí. Takže, když dítě nemá svůj den, musí je využít všechny. Nejvíce prosazují vizuální či praktickou metodu a k tomu mu ji slovně doplňují.

Dílčí cíl: *Popsat, jak probíhá spolupráce asistenta pedagoga s pedagogy.*

Dohoda

Asistentka č. 1: „Já jsem byla přípravka, takže jsem měla paní učitelku z přípravky, domlouvali jsme se na samostudia, když děti měli prázdniny, tak jsme vyráběli různé pomůcky.“

Asistentka č. 2: „S pedagogem se domlouváme na tématu, poté pracujeme podle své iniciativy.“

Asistentka č. 3: „No, tak vždy se tak nějak domlouváme, co budeme, co nebudeme, rozdělíme si děti, je to individuální.“

Schůzky

Asistentka č. 1: „Vždycky si sedneme jednou za čas vlastně celý ten pedagogický sbor v té přípravce a mateřince a domluvili jsme se co, jak. Vždycky si sedneme a probereme, co by se mělo změnit, co komu dělá problém, hlavně u těch autistů, že třeba ten nesnese, že tam ta holčička pláče, tak jsme se to snažili nějak celé předělat, aby neplakala, tím pádem by autisti zůstali v klidu. Ani ne, nescházíme se jen, tak během toho denního provozu, nebo po skončení, jak děti odcházejí, řekneme, že to téma bude takové nebo makové anebo ten asistent se sám podívá, jaké to téma je a bude.“

Asistentka č. 3: „My máme jednou tak za měsíc, za dva takovou schůzku a tam si vlastně říkáme, co s těmi dětmi děláme, ale tak to je spíš do toho plánu uvádění.“

Vlastní režim

Asistentka č. 4: „Tady to funguje tak, že máme svůj vlastní režim, jen učitelka kontroluje, jak s ním pracuji. Nahlížím do IVP a podle toho pracuji.“

Individuální vzdělávací plán (dále v textu pak jen IVP)

Nepodílí se

Asistentka č. 2: „Ten si tvoří učitelka sama, já se nijak nezapojuji do tvorby IVP. Jen se podle něho řídím.“

Podílí se z části

Asistentka č. 4: „Měla jsem jeden měsíc na to, abych se seznámila s dítětem, domlouvali jsme se s rodiči na IVP. Paní ředitelka sama vytvářela IVP, ale já jsem se s ní sešla a dala jí k tomu podněty.“

Asistentka č. 5: „Při tvorbě IVP se zapojuju tím, že když dítě něco dokáže, udělá něco nového, když zjistíme, že umí, tak to zapíšeme do těch plánů, co si píše paní učitelka rukou a potom to ona dává do závěru, do hodnocení. No spíš jenom slovně nebo poznámkami tam dopisuju.“

Moje shrnutí: Co se týká spolupráce učitelky a asistentek, tak je to velmi individuální, jak ze strany asistentky, tak ze strany učitelky. Ale většinou se shodli na tom, že minimálně probíhá konzultace v tom, jaké bude téma daný týden. Co se týká IVP, tak pouze některé se zapojují při jeho tvorbě a to tím, že učitelce podávají informace o dítěti – co se zlepšilo, nebo co je potřeba ještě procvičit apod. U Asistentky č. 4 je to tak, že každá si všímá jen „toho svého“ učitelka se zabývá dětmi ve třídě a asistentka svého dítěte. Bylo mi řečeno, že se budou snažit dítě zapojit do kolektivu až později a to jenom možná, protože to ještě nezvládá.

Dílčí cíl: *Popsat a prozkoumat, jak probíhá spolupráce s rodiči dítěte s poruchou autistického spektra.*

Spolupráce s rodiči

Při příchodu

Asistentka č. 1: „Dojdeme, přijímáme děti od rodičů. Vždy si určíme to dítě, které má např. epilepsii, jestli byl záchvat, nebyl záchvat, jak probíhal předchozí den, jestli nejsou nějaké změny apod. Zjistit jestli jsou najezení, nenajezení, jestli spali nebo nespali, abychom věděli, co potom máme čekat.“

Asistentka č. 2: „Já pracuji na poloviční úvazek, takže se s rodiči nesetkávám.“

Asistentka č. 5: „Každý den při přebírání dětí si řekneme, co ten den má, co považujeme za důležité mi sdělit, něco neobvyklého.“

Při odchodu

Asistentka č. 1: „No a potom, jak se dítě předává tak, co se dělo, jestli se něco zlepšilo.“

Asistentka č. 2: „Sem tam se mi podaří, že si dítě vyzvednou, když tam jsem, tak nějaká ta komunikace se mnou proběhne.“

Asistentka č. 4: „Pouze při odchodu řeknu rodičům, co jsme dělali, co by měli s ním doma procvičit, co se dělo doma nezjišťuji.“

Asistentka č. 5: „Potom, když předávám já a ne paní učitelka řeknu, co se ten den událo, jestli bylo něco mimořádného to, co by měl rodič vědět, na co se má připravit.“

Moje shrnutí: Když už se asistentky s rodiči setkají, tak se shodují v tom, že vždy informují rodiče o tom, co se ten den událo, jestli byl nějaký pokrok, co by měli s dítětem procvičovat. A při příchodu se rodičů ptají, jestli se doma nestalo něco, o čem by měli vědět apod.

Škola

Asistentka č. 1 má střední zdravotnickou a vyšší odbornou sociálně pedagogickou.

Asistentka č. 2 má zdravotní školu a pak pracovala nějakou chvíli v Klokánku.

Asistentka č. 3 má pouze střední pedagogickou školu.

Asistentka č. 4 nemá vystudovanou školu v oboru, pouze dělala kurz na asistenta.

Asistentka č. 5 má vystudovanou speciální pedagogiku a v rámci studia měla praxi ve speciální mateřské škole, kde teď pracuje.

Moje shrnutí: Podle toho, co jsem vyzorovala, se dá říct, že při této práci nezáleží na tom jakou, kdo má vystudovanou školu, ale samozřejmě daná asistentka musí o této práci něco vědět a škola v oboru je kladným přínosem. Také hodně záleží na tom, jak k tomu která asistentka přistupuje. Jestli si pouze splní pracovní povinnosti, anebo vynaloží veškeré úsilí k rozvoji dítěte.

Úskalí

Finance

Asistentka č. 1: „Na to je těžké odpovědět. No finanční.“

Asistentka č. 3: „No tak po finanční stránce no, tak to záleží od vzdělání.“

Emoce

Asistentka č. 1: „Emoční stránka, tam se to tak všechno smíchává. Zase je to jedinec od jedince.“

Asistentka č. 2: „Psychická zátěž.“

Asistentka č. 4: „Pro mě to není žádná psychická zátěž.“

Asistentka č. 5: „Je to někdy náročné po psychické stránce.“

Fyzická

Asistentka č. 1: „Tak samozřejmě je to fyzická zátěž.“

Pozitiva

Asistentka č. 2: „Ale tak mě naplňuje to, když uvidím nějaký pokrok.“

Asistentka č. 3: „Myslím, že je to dobrá praxe do budoucna.“

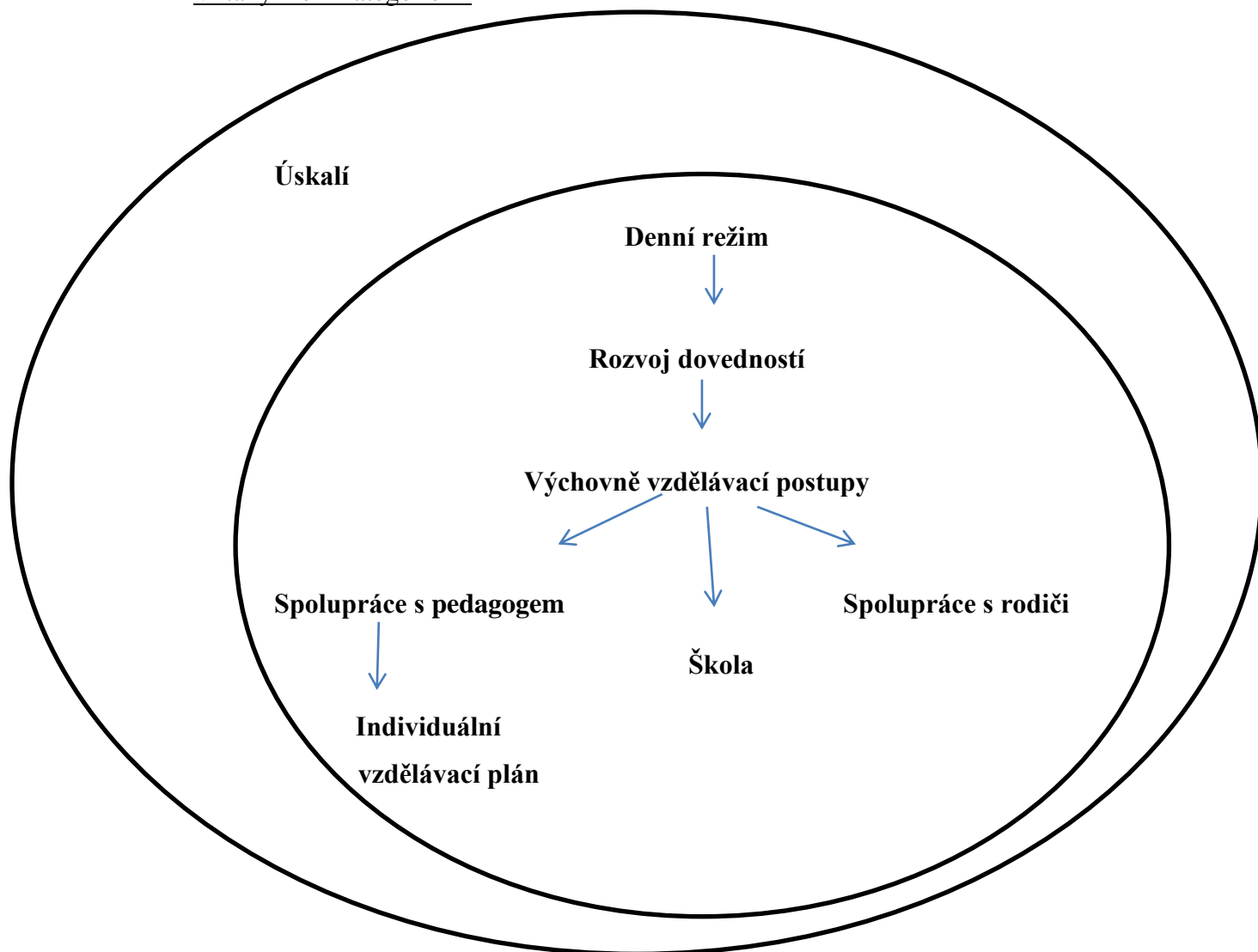
Asistentka č. 4: „Mám radost z každého pokroku. Nemyslím si, že tam jsou nějaké úskalí.“

Asistentka č. 5: „Žádná úskalí v tom nevidím.“

Počet asistentek

Asistentka č. 5: „Úskalí je asi to, že je nás pořád málo, protože když třeba odchází do družiny jako vychovatel, což vlastně tady asistenti dělají, tak v družině jsme dvě na 13 dětí. Z těch třinácti, deset dětí je tak polovina ležících, takže je tam hodně práce i v těch třídách není tolik času se věnovat každému individuálně. Takže ten počet asistentů a asi ani škola více asistentů nemůže dovolit.“

Moje shrnutí: Co se týká úskalí, tak asistentky, které pracují nejen s autistickými dětmi popsaly, že tam mají fyzikou zátěž a někdy je to hlavně o psychice. Rovněž jim působí velkou radost, když uvidí u daného dítěte nějaký byť jen malinký pokrok. Jinak, co se týká finanční stránky, měly by být lépe ohodnoceny, protože je to práce jako každá jiná. Mohou se rovnat učitelkám. Rozdíl je pouze v tom, že pokud je dítě integrované v běžné mateřské škole, tak se asistentka stará pouze o to jedno dítě ale asistentky, co jsou ve speciálních mateřských školách, mají na starost dětí víc.

Vztahy mezi kategoriemi

Obrázek 3

Z techniky vytváření trsů mi vyplynuly následující kategorie. Na obrázku můžete vidět, jak jednotlivé kategorie spolu souvisejí. V denním režimu asistenti pedagoga rozvíjí dané dovednosti a to pomocí určitých výchovně vzdělávacích postupů. Spolupráce s pedagogem a s rodiči spadají pod výchovně vzdělávací postupy, protože by měl asistent pedagoga dané postupy projednat jak s pedagogem, tak i s rodiči dítěte. Aby s dítětem pracovali stejným způsobem. Pod spoluprací s asistentem jsem zařadila kategorii IVP, je to jeden ze způsobů spolupráce s pedagogem. Kategorii škola jsem tam zařadila z důvodu, že jaké využije výchovně vzdělávací postupy, závisí od vzdělání.

12 ZÁVĚR VÝZKUMU

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaká je role asistenta pedagoga ve výchově a vzdělání dětí s poruchou autistického spektra.

Z rozhovorů jsem zjistila, že denní režim se lehce liší v daných mateřských školách. Důvodem je to, že ve speciální mateřské škole mají asistentky pedagoga na starost více dětí, a nejsou to všechny děti s poruchou autistického spektra. V denním režimu využívají zejména krabicové úkoly.

Krabicové úkoly (zdroj:auticekjenicek.blogspot.cz/2012/03/krabicove-ukoly.html)

Obrázek 4

Obrázek 5

Dané úkoly pro děti si asistenti pedagoga musí vytvářet sami ve volných chvílích. Neboť nejsou velmi dostupné, a pokud ano, jsou velmi drahé. Každý autista musí mít svoje speciální místo. Kde má tabuli a na ní má zobrazený denní režim v podobě obrázků. Protože autisté musí mít jasně stanovený režim, je to pro ně velmi důležité. Jakákoliv změna je pro ně stresující. Asistentky pedagoga pomáhají dítěti při samoobsluze, ale snaží se, aby to dítě zvládalo samo. Jde to velmi pomalu na rozdíl od zdravých dětí. Všechny asistentky se shodly na tom, že tato práce je pomoc nejen dítěti ale i učitelce.

Asistentky pedagoga nejvíce rozvíjí u dítěte komunikační a sociální dovednosti. Samozřejmě rozvíjí i jiné dovednosti jako je motorika, samostatnost, dokončení činnosti, rozumové schopnosti a také u něho rozvíjí hru a to hlavně zájem o ni. Protože autisté si nedokáží hrát z vlastní iniciativy. Taky se snaží, aby dítě s poruchou autistického spektra navazovalo kontakt s jinými lidmi. Tohle všechno rozvíjí hlavně pomocí názorných a vizuálních metod a doprovází je slovními metodami. Na každé dítě platí jiná metoda a někdy se i stane, že neza-

funguje žádná, potom musí asistent pedagoga správně dítě namotivovat, aby danou činnost provedlo. Asistenti pedagoga ve velké míře využívají obrázky. Vždy, když začnou dělat nějaký úkol, asistentka pedagoga nejprve dítěti názorně předvede, co má s daným úkolem dělat. A to tak, že mu vede ruce. Potom už dítě pracuje samo, nebo s pomocí asistentky. U slovních metod asistenti pedagoga využívají jednoslovné věty, které jsou stručné a jasné, aby je dítě s poruchou autistického spektra pochopilo.

Co se týká spolupráce asistentky pedagoga a učitelky, tak je to velmi individuální. Záleží, jak na přístupu asistentky, tak na přístupu dané učitelky. Z rozhovorů jsem zjistila, že se asistentky s učitelkou nijak pravidelně neschází. Pouze během dne se seznámí s tématem na další den či týden. Dále jejich spolupráce tkví v tom, že podávají učitelce informace o pokroku či neúspěchu dítěte. Paní učitelka je pak zaznamená do IVP nebo do závěrečného hodnocení. U asistentky, která pracuje v běžné škole je to tak, že si jich učitelka vůbec nevšímá, je jí „jedno“ co dělají a jak. V běžné mateřské škole mě celkem zarazilo, že dítě, které je integrované nezapojují do kolektivu. Asistentka mi odpověděla, že by to teď ještě nezvládlo, a že se ho budou snažit zapojit, možná až příští rok, protože teď by ostatní děti rozptylovalo.

Spolupráce s rodiči je velmi individuální a je na nízké úrovni. Důvodem je to, že většina asistentek pracují na poloviční úvazek, tudíž se s rodiči ani nepotkávají. Když už se s rodičem potkají, tak mu řeknou, co se u dítěte zlepšilo, jak probíhal den apod. Asistentky ve speciální mateřské škole zjišťují i co bylo doma od rodičů, kdež to asistentka z běžné mateřské školy toto nezjišťuje. Myslím si, že by se měla spolupráce asistentek s rodiči zvýšit, bylo by to pro dítě jistě přínosem.

Myslím si, že vzdělání na tuto práci až takový vliv nemá. Důležitější je, jak k tomu daná asistentka přistupuje. Asistentku pedagoga vykonávají nejčastěji ženy, které jsou buď na mateřské, nebo studenty, kteří tuto práci berou jako odrazový můstek. Tato práce může být psychicky náročná a to hlavně u asistentek, které pracují ve speciální mateřské škole. Ale také se asistentky shodli na tom, že je tato práce naplňuje, když vidí u dítěte sebemenší pokrok. Takže tato práce nemá jen negativa ale i pozitiva.

ZÁVĚR

Při vypracování své bakalářské práce jsem vycházela z odborné literatury a z rozhovorů s vybranými asistentkami pedagoga.

Cílem teoretické části bylo poskytnout odborné informace o tom, kdo je asistent pedagoga, jak se jím můžeme stát, jaká je jeho pracovní náplň, jak je finančně ohodnocen, a také jaká jsou úskalí této práce. Dále pak seznámit čtenáře s dítětem s poruchou autistického spektra, především jak toto dítě vychovávat a vzdělávat. Cílem praktické části bylo popsat, jaká je role asistenta pedagoga při výchově a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra v mateřské škole.

Odověděla bych na otázky, které jsem si položila v úvodu mé práce, a to jaký je charakter práce asistenta pedagoga?

Asistent pedagoga je „pomocník“ jak pro učitele, tak i pro dítě. Z výzkumu vyplynulo, že práce asistenta pedagoga je velmi nedoceněna. Zaměstnavatelé by se měli snažit asistentům pedagoga nabídnout adekvátní podmínky, aby o tuto práci byl větší zájem. V dnešní době je to spíše zaměstnání, kterou jdou lidé dělat jako doplňkovou práci, aby pak měli lepší podmínky pro získání té požadované. Což je dle mého názoru škoda. Asistentka pedagoga vykonává obdobnou práci, jako učitel. Rozvíjí dítě po všech jeho stránkách. Asistenti pedagoga si musí veškeré pomůcky vytvářet sami ve svém volném čase, neboť pomůcky nejsou dostupné anebo jsou velmi drahé.

Co tato práce může přinést čtenářům z intaktní společnosti? Stručný náhled na situaci, ve které se může ocitnout kdokoliv. Dítě s PAS se totiž může narodit každému, a proto by bylo záhodno, aby se o dětech s tímto postižením vědělo více. Právě větší informovanost veřejnosti pak napomáhá integraci v běžné škole, i v té speciální.

Za přínos asistenta pedagoga můžeme brát to, že dítě jak už ve speciální, tak i v běžné mateřské škole se zdárně začlení do kolektivu. Díky asistentovi dítě může prožít pobyt ve školní prostředí v pohodě a bez stresu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BARTOŇOVÁ, M., BAZALOVÁ, B., PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-161-4
- BEYER, J., GAMMELTOFT L. *Autismus a hra: příprava herních aktivit pro děti s autismem*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-157-3
- ČADILOVÁ, V., ŽAMPACHOVÁ Z. *Strukturované učení: vzdělávání dětí s autismem a jinými vývojovými poruchami*. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073674755
- ČERNÁ, M. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1565-3
- DE CLERCQ, H. *Mami, je to člověk, nebo zvíře?: myšlení dítěte s autismem*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-235-5
- FISCHER, S., ŠKODA J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008, 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0
- GILLBERG, Ch., PEETERS T. *Autismus - zdravotní a výchovné aspekty: výchova a vzdělávání dětí s autismem*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-856-2
- MOOR, J. *Hry a zábavné činnosti pro děti s autismem: praktické nápady pro každý den*. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-787-9
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6
- RICHTMAN, S. *Výchova dětí s autismem: aplikovaná behaviorální analýza*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-102-6
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 808583460x
- ŠEĐOVÁ, K., ŠVAŘÍČEK, R. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0
- Školství: školy a školská zařízení, školský zákon a vyhlášky, pedagogičtí pracovníci, vysoké školství, výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče : podle stavu k 15.9.2008*. Ostrava: Sagit, 2008. ISBN 978-80-7208-698-6

THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7

VALENTA, J. *Zákon o pedagogických pracovnících v otázkách a odpovědích*. 2. aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-274-7

Internetové zdroje:

Alenka o. s. *Alenka o. s.* [online]. 2008 [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: <<http://www.alenka-os.cz/index.html>>

APLA: asociace pomáhající lidem s autismem. *Autismus neznamená sám* [online]. Tábor, 2007 [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <<http://jc.apla.cz>>

Autismis.cz: Portál o poruchách autistického spektra. *Autismus.cz* [online]. APLA Praha a Střední Čechy o.s. 2007 [cit. 2012-10-25]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz>

Autistik: občanské sdružení na pomoc lidem s autismem. *Autistik* [online]. 2011 [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: <<http://www.autistik.cz/>>

CPIV. *CPIV: Metodiky projektu Centra podpory inkluzivního vzdělávání* [online]. 2012 [cit. 2012-09-29]. Dostupné z: <<http://www.cpiv.cz/metodika-a-vyzkum.html>>.

International Society for Augmentative and Alternative Communication. *International Society for Augmentative* [online]. Finsko, 2007 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <https://www.isaac-online.org/english/home/>

Rain - Man: sdružení rodičů a přátel dětí s autismem. *Rain - Man* [online]. 2013 [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: <<http://www.rain-man.cz/rain-man/>>

Za sklem. *Za sklem* [online]. 2012 [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: <<http://www.zasklem.com/>>

Vyhlášky a nařízení:

vyhláška č. 73/ 2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, a studentů mimořádně nadaných.

nařízení vlády č. 75/ 2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AKK	Agumentativní a alternativní komunikace
IPPP	Institut pedagogicko-psychologického poradenství
KUIC	Krajské zařízení pro další rozvoj pedagogických pracovníků a informační centrum
PAS	Porucha autistického spektra
SPC	Speciální pedagogické centrum
TEACH	Terapie vzdělávání dětí s autismem a dětí s příbuznými poruchami komunikace
WHO	World health organization

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Kresba 5 letého dítěte s Aspergerovým syndromem.....	22
Obrázek 2 Příklad týdenního režimu autisty.....	27
Obrázek 3 Vztahy mezi kategoriemi	45
Obrázek 4 Obrázek 5 Krabicové úkoly	46

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Prohlášení o anonymitě a souhlasu s nahráváním

PŘÍLOHA P II: Přepis rozhovorů

PŘÍLOHA P III: Technika tvoření trsů

PŘÍLOHA P IV: Tvorba dimenzí

PŘÍLOHA P I: PROHLÁŠENÍ O ANONYMITĚ A SOUHLASU S NAHRÁVÁNÍM

Souhlas s nahráváním rozhovoru pro výzkum

Byl/a jsem informovaná o charakteru a podmínkách výzkumné práce Andrey Knotkové s pracovním názvem „**Role asistenta pedagoga ve výchově a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra v mateřské škole**“. Rozumím jim a souhlasím s nimi.

Souhlasím s účastí na tomto projektu. Dávám své svolení výzkumnici, aby materiál, který jsem jí poskytl/a, použila za účelem sepsání bakalářské práce, a prezentace vycházející z tohoto výzkumu.

Souhlasím se způsobem, jakým bude zachovávána důvěrnost a jak bude má identita chráněna během výzkumu.

Souhlasím s nahráváním svého rozhovoru s výzkumníkem a s analýzou výsledného zvukového záznamu a jeho přepisu. Dávám souhlas k tomu, že výzkumník může v odborné publikaci citovat informace, které mu poskytují.

Rozumím tomu, že zvukový záznam i přepis rozhovoru bude Andrea Knotková důvěrně uchovávat u sebe.

Rozumím tomu, že pokud se v průběhu rozhovoru objeví pro mne obtížná témata, mohu odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku nebo kdykoliv ukončit rozhovor.

JMÉNO:

PODPIS:

DATUM:

PŘÍLOHA P II: PŘEPIS ROZHOVORŮ

Rozhovor s asistentkou číslo 1

1) Jak jste se stala asistentem?

No tak já jsem vlastně vystudovala střední zdravotnickou školu ve Vyškově, potom jsem nastoupila na Vyšší odbornou sociálně pedagogickou tady v Kroměříži. Tu jsem dokončila a sháněla jsem práci. Rozhodila jsem životopisy, ozvaly se mě a přijala jsem. Takže to bylo tak nějak ráz na ráz. Nastoupila jsem hned v září loňského roku, takže jsem tu rok a půl. **Ty si byla nejdřív v mateřské škole a potom si přešla na základní školu?** Loňský rok jsem byla celý v přípravném stupni, já jsem patřila pod přípravný stupeň, ale tím, že jsou spojené třídy tak člověk pracuje v celém kolektivu, ale protože byly nějaké personální změny, tak se to muselo celé nějak reorganizovat, tak mě přiřadili sem. **A měla si nějaký pohovor nebo konkurz, na základě kterého tě přijaly?** Ne mě si paní ředitelka pozvala prostřednictvím emailu s tím, že mám potvrdit účast. Tak jsem ji potvrdila a přišla jsem sem a bylo tady ještě několik lidí asi tři nebo čtyři, jak chodí na určitou hodinu tak ani se přesně neví. Prý probíhal pohovor i druhý den. Takže nevím kolik dohromady lidí. Přišla jsem sem do kanceláře, kde byla paní ředitelka. Začali jsme si povídat, co by mě na té práci zajímalo a jestli jsem připravena na všechny klady i zápory této práce. Protože není to jenom o kladech. A tak nějak po vzájemném uvážení a zvážení jsme usoudili, že by to nebylo špatné a domluvili jsme se, že v to září, bylo ani ne za týden.

2) Jak byste charakterizovala svoji práci?

Má hlavní funkci v tom, aby dopomáhal učitelům ve třídě. Vlastně pomáhá hlavně s tou prací, co se týká krmení, hygieny, ale je to samozřejmě rozdíl, jak je to psané a jak je to v praxi. V praxi na této škole. Také jsem zjistila, že na každé škole je to jiný. Vím, že ve Zlíně říkali, že to dělají jinak, že to u nich takhle nefunguje. Takže je to instituce od instituce. V praxi to funguje tak, že ráno přijdu, každý chodí trochu na jiný čas. Někdo o půl 8 někdo o tři čtvrtě na 8, někdo má ranní družinu někdo nemá. Dojdem, přijímáme děti od rodičů, s tím, že si vždycky určíme to dítě které má například

epilepsii jestli byl záchvat nebyl záchvat jak probíhal předchozí den, jestli nejsou nějaký změny apod..

U ostatních dětí tam mám problémy s chováním to samé. Zjistit, jestli jsou najezení, nenajezený, jestli spali nebo nespali, abychom věděli, co potom máme čekat. Tak nějak si ho připravíme, v konkrétně v té školce to bylo v pondělí, se mě zdá probíhal komunitní kruh a pak se to tam měnilo, že jsme to tam dávali každý den ráno chvíli dejme tomu od 8 do půl 9. My jsme spíš na nich zkoušeli, co a jak abychom to skloubily. Protože nás tam bylo opravdu hodně, tak jsme to tam za ten rok víckrát poměnily ten režim. Během toho komunitního kruhu jsme se pozdravili, a zazpívali jsme si přivítací písničku. S každým dítětem jsme se pojmenovali, řekli jsme si kolik má let a ať se na nás usměje. Po té jsme se rozešli, každý na své místo, autisti ke svým stolečkům ostatní děti podle dané činnosti. Někdo šel třeba k společnému stolečku, kde dělali nějakou činnost. Někdo šel na podložku, samozřejmě, že tam byly i imobilní děti, takže někdo šel na podložku na zem, kde se praktikovala bazální stimulace nebo tak různě se dělali terapie nebo k nim somatopedky a cvičili s dětmi. O půl desáté byla svačinka, ne ve školce byla v 9 a tady je o půl desáté. Kdy se přechází do jídelny, tam se děti nakrmily, kdo zvládl, nezvládl, dopomoc, popřípadě nakrmit se vším všudy pak se vracelo do třídy, šlo se na záchod, poumývat se, základní hygiena, kdo byl plenovaný, tak se přebalil a poté nastává relaxace, kdy se odpočívalo, pouštěla se relaxační hudba – bazalka, míčkování, zklidnit to dítě, aby se i ti autisti konkrétně naučili odpočívat, protože u spousty to byl velký problém je uklidnit, vyhlédnout je někde v klidu někde odpočívat. Pak nastupovaly činnosti, to bylo každý den jinak dle rozvrhu, tam byly od tělocviku, samozřejmě se to všechno přizpůsobuje potřebám dětí přes různé výtvarné techniky, procházky chodili jsme ven, s šikovnějšími dětmi jsme se snažili poznávat různé věci, sbírali jsme přírodniny, druhý den jsme je pak zpracovávaly. Něco jsme z nich vyráběli, tak jsme se snažili to propojovat a o půl 12 byla zase hygiena, záchod, umýt se a šlo se na oběd. Po obědě se děti rozcházeli domů a někteří zůstávají, do teď si nejsem jistá jestli půl druhé nebo do dvou u paní učitelky, co má vlastně školičku, přípravný stupeň chodil po obědě všichni anebo přecházeli do družiny a i já jsem vlastně od dvanácti hodin přecházela do družiny.

PŘÍLOHA P III: TECHNIKA TVOŘENÍ TRSŮ

3) Co, všechno rozvíjíte u dítěte s poruchou autistického spektra?

Komunikace

Tam se už přespříliš nerozlišuje, jestli je to asistentka nebo je to učitel, protože všichni musí mít stejný přístup. Chtít po něm stejné věci, stejné názvosloví, stejné pokyny, protože jak by to vedl každý jinak, tak on je ztracený. Takže je tam stejný přístup s tím, že každý autista má svoji lištu, nebo má svoji lištu, každý ji má trochu jináčí, zase přizpůsobený podle potřeby. Asi jste to tam viděla? **Ano byla jsem se tu už podívat.** Takže víte, jak to vypadá. Má tam kartičky podle činností, samozřejmě každý den ráno se to přizpůsobuje podle denního programu, aby věděl, co se ten den bude dít. A funguje to tak, že po komunitním kruhu jde ke stolečku a dávají se hlavně krabicové úkoly. Snažím se to tak trochu obměňovat, aby neustrnul na nějakém stereotypu, aby nedostával pořád ty stejné úkoly dokola. Takže se tak snažím pomaličku v tomto rozvíjet, samozřejmě někdy to nejde, že nemá svůj den, nechce to dělat a zrovna tahle činnost ho nebaví, takže ho musíme nějak motivovat, **nějak ho přimět, aby se o to aspoň nějak zajímal. Ale zase setrvat na tom, aby dokončil práci. Protože jak zjistí, že ji nemusí dokončit tak je potom problém najet na ten režim, že ji opravdu dokončit musí. Takže je tam důležité takové... no neucuknout (asistent č. 1)**

Kontakt

Hra

No hlavně rozvíjíme komunikaci. Děti mohou mít doma komunikační knížku. Kde třeba mají na jedné straně stůl a židle a na druhé stránce mají různé druhy jídla a tím dávají vlastně najevo, na co mají chuť. Jinak to, co to dané dítě potřebuje rozvinout, co mu zrovna nejde. Ve třídě mají autisté své stolečky, kde pracují. **Autisti nevyhledávají kontakt s jinými dětmi.** Ale je to všechno individuální. Máme tam i holčičku, které se samo poškozuje, tak musíme dávat pozor. Na stolečku mají takovou lištu, kde mají denní režim, jak to jde po sobě, aby věděli. **(asistent č. 2)**

Samoobsluha

Dokončení činností a zájem

No tak podívám se do IVP. Teď jsme tam měli rozvoj schopnosti, **motoriku** jsme dnes dělali. A z těch rozumových, no vždy se podívám do IVP. Já si vedu sešit, teď

jsem si zavedla. A píšu si tam, že teď budu **rozvíjet ty rozumové schopnosti**, třeba já nevím dneska jsme navlékali na takovou tu silnější bužírku korálky tak to. Potom jsme **třídili jsme barvy**, **ty rozumové schopnosti**, nedávám si toho moc. **Ty se vždy řídíš podle toho individuálního plánu, co budeš dělat?** Tak přesně tak. **(asistent č. 3)**

Motorika

Rozumové schopnosti

Sociální dovednosti

Rozvíjím u něho hru, **upoutat zájem o něco**, **sociální dovednosti**, **oblékání se podle kartiček**, **komunikační schopnosti**, **logopedii**. **SPC rodičům doporučila, aby si zašli na logopedii**. Nechce se dívat do zrcátka. Nemluví, jen si brouká. Má svoje hry (krabicové, stavebnice), jiné děti s těmito hrami si nehrají. Začínali jsme s malým počtem kostek a postupně přidáváme. **(asistentka č. 4)**

Tak především komunikaci, protože je to pro ně nejdůležitější. Pro jejich budoucí rozvoj, **umět si říct o základní věci**, základní požadavky, **samoobslužný věci**, **říct si že mají hlad, že mají žízeň, že je něco bolí a dokázat ukázat nebo říct, pojmenovat to, co by chtěli, koho by chtěli, kam by chtěli, co jí vadí, co jim nevadí**. Aby mohli normálně fungovat. **Aby se o sebe dokázali postarat sami**. Takže maximálně rozvíjet tady tohle. **(asistent č. 5)**

Kategorie: Rozvoj dovedností

4) Jaké využíváte postupy při práci s těmito dětmi?

Názorně

Slovně

Vizualizace

Kategorie: Výchovně vzdělávací postupy

To je asi jedinec od jedince. To se tak nedá říct, někdo **reaguje na slovní pokyny**, **někdo musí názorně ukázat**. Taky je to den ode dne. Když nemá den a ani názorné mu nepomůže. Takže je to spíš o tom to pozkoušet. Zapojit nějak tu kreativitu, to by bylo asi tak nejlepší. **(asistent č. 1)**

U každého dítěte je to různé. Na některé dítě platí **slovní pokyny**, pro některé dítě je lepší, když se **to prakticky předvede** a někdy, když nemají svůj den, tak nepomůže ani slovní ani praktické metody. Tak je musíme nějak namotivovat, aby danou práci splnily. Snažíme se, aby danou práci dodělali do konce. **(asistent č. 2)**

Podle jejich individuálního plánu. **(asistent č. 3)**

Červenou kartou si ho přivolám, aby šel dělat to, co má v denním režimu. Pak ji hodí do košíčku a z tabule si vezme kartu. Co zrovna bude dělat, potom ji přilepí na to místo, kde bude danou činnost provádět. Za každý vypracovaný úkol dostává odměnu (sušenku, brambůrek). To je pro něho hlavní motivace. Když něco vysype, snažím se, aby si to po sobě uklidil. Vše mu neustále několikrát opakuji. Sama si chystám úkoly, hledám si je na internetu a v knihách. **Při hrách mu vedu ruce**, **snažím se, aby měl vše spojené s vizuálním podnětem**, důležité je, aby úkol dokončil. **Mluvím na něho jednoslovně, používám jasné a stručné věty**. Na procházku chodíme v kočárku je to lepší. Jeho vztek se snažím eliminovat silným objetím. V pozdějším věku bude mít komunikační knihu, což mu pomůže v tom, aby si dokázal říct, co chce. Zatím komunikujeme pomocí kartiček. **(asistentka č. 4)**

Hlavně vizualizací, pevným režimem, když ráno děti přijdou mají před sebou lištu, kde **mají obrázky**. Ti méně šikovní mají **předměty, které si mohou osahat**, to znamená, že naši kluci tam mají botu, což znamená příchod. Potom tam mají stoleček, což je práce u stolečku, obrázek WC, což je odchod na toaletu, svačina to je zase lžička, pak jsou další činnosti, bubínek znamená muzikoterapie, pusinka namalovaná znamená logopedii, když jdeme nahoru, většinou chodíme na divadlo, na představení tak jsou tam schody, aby věděli, že bude nějaká změna. Všechno to, co se dělá, aby **měli mít nějaký symbolem zaznamenané**. Aby se ten systém neměnil, aby ho měli pořád stejný. Když do třídy přichází nějaký host nebo návštěva, tak by tam měla být figurka nebo nějaký obrázek, že je tam někdo jiný. Takže úplně všechno **co jde ukazovat, pojmenovat, vizualizovat, pojmenovávat jednoduše, žádná slova kolem a kolem, to co po nich chci řeknu jednoduše. Nebudu to rozvádět ale prostě řeknu konkrétně to a to chci, to a to udělej, vezmi, dej, polož, napij, vezmi hrníček jenom ty nejzákladněj-**

ší pojmy protože si to potom nedokážou přebrat. Nejdříve mu to předvedeš, co má dělat? Ukázat, pojmenovat, co nejjednodušeji, aby to zopakoval nebo ukázal a já to zopakuji po něm a tak pořád do kolečka. A je nutná spolupráce s rodiči tak, aby to dělali stejně ty rodiče. Aby to neměli doma jinak a ve škole jinak. **(asistent č. 5)**

PŘÍLOHA P IV: TVORBA DIMENZÍ

<u>Kategorie</u>	<u>Dimenze</u>
Škola	
<i>SŠ, VŠ, KURZ</i>	pedagogické zdravotní
<i>Praxe</i>	byla nebyla byla mimo studium
Denní režim	
Činnosti s dětmi s PAS	každý den, opakující se
Pomoc při sebeobsluze	dohled, dopomoc
Pohled	pomoc učiteli, pomoc dětem
Rozvoj dovedností	
Komunikace	verbální, neverbální
Kontakt	oční kontakt
Hra	spontánní, řízená
Samoobsluha	vizuálně, názorně
Dokončení činností a zájem o činnost	vnitřní, vnější
Motorika	jemná, hrubá
Rozumové schopnosti	speciální úkoly
Sociální dovednosti	vztahy
Výchovně vzdělávací postupy	
Názornost	osahat si danou věc vede ruce

Slovní jednoduché, stručné, jasné

Vizuální obrázky

IVP

Nepodílí se učitelka

Podílí se z části podává informace o dítěti

Spolupráce s pedagogem

Dohoda téma

Schůzky jednou za čas, během dne,

jednou za měsíc

VI. režim malá

Spolupráce s rodiči

Při příchodu žádná, probíhá

Při odchodu probíhá, omezená

Úskalí

Finance špatně ohodnocená

Emoce soucit

Pozitiva pokrok

Počet asistentek nedostatek